

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 12. februarja 1937.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifi

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Kaj je s Prekmurjem?

(Konec)

II.

Kakšno mora biti v sedanosti Prekmurje politično glede na svojo narodno preteklost?

Narodno ne more biti drugačno kakor slovensko, kar se je vedno pokazalo, kadar in kolikor so Prekmurci to mogli neovirano storiti. Zanimivo je n. pr., da se je prvega slovenskega tabora v Ljutomeru leta 1868. udeležilo 600 Prekmurcev.⁶ Dokaz za njih slovenstvo je pa tudi dejstvo, kakó so skušali Madjari z določenim namenom zmanjšati ali onemogočiti njih zvezo s štajerskimi Slovenci, od koder je prihajala narodna zavest skupnosti.

Ob koncu svetovne vojne so Prekmurci snovali slovenske narodne svete (tudi rabski) in se izjavljali za Slovenijo in Jugoslavijo. Ko so Madjari sklicali za dan 20. oktobra 1918. leta zborovanje v Mursko Sobotu z namenom, da bi se Prekmurci odločili za ogrsko državo kot »vendski govoreči Madjari« (pojma Oger in Madjar se na Prekmurškem enačita, čeprav pomeni prav za prav Oger državno, a Madjar narodno ime), so ti burno odgovarjali, da so Slovenci in za Jugoslavijo. Po preobratu so se v velikem številu udeležili slavnosti v Ljutomeru dne 3. novembra in shoda v Radgoni dne 26. decembra 1918. leta. Madjari so jih skušali pridobiti zase s tem, da so širili med njimi letake v slovensčini, jih imenovali »ogrske Slovence« (ne več »vendski govoreči Madjari«) in jim ponujali nekakšno samoupravo v obliki »Murske županije«. Na radgonskem zborovanju, ki mu je predsedoval prekmurški Slovenec, so Prekmurci v resoluciji pozdravljali novo državo Srbov, Hrvatov in Slovencev ter prosili, da sprejme kmalu v svoje področje tudi slovensko Prekmurje; zakaj takrat še ni bilo določeno po mirovni konferenci v Parizu, kam pripade. Prekmurska katoliška duhovščina je podpisala dne 14. januarja 1919. leta izjavo za samoupravno »Slovensko krajino«, v kateri bi bili tudi rabski Slovenci pri Monoštru (Sv. Gothard), ter terjala, da se namesto nepravilnega imena »Vendi« uvede uradno pravilno »Slovenci«, ker so »isti narod s Slovenci sosednjega Štajerja«, a v državnem oziru se je pokoravala bodoči odločbi mirovne konference.⁸

Spočetka so po preobratu prišle v dolnjelendavski okraj hrvaške finančne straže, ker so bile ta okraj zasedle čete iz Zagreba. To je bila voda na mlin madjarski agitaciji proti Sloveniji in Jugoslaviji. Prvi zbor prekmurskega narodnega sveta, ki se je vršil dne 25. avgusta 1919. leta v Murski Soboti, je zató ugovarjal, da bi se Prekmurje delilo na hrvaški in slovenski del, kar je tudi dosegel, ko se je uvedla enotna slovenska uprava.⁹ Po uradni naši statistiki iz 1921. leta (statistika iz leta 1931. pozna samo Jugoslovane) je bilo na ozemlju Prekmurja, ki je pripadlo Jugoslaviji, 92.295 prebivalcev, med njimi 74.199 Slovencev, 14.065 Madjarov, 2.540 Nemcev, 763 Hrvatov in Srbov, a drugi so pripadali različnim narodnostim.

Ko se je Prekmurje pridružilo Sloveniji, je sprejelo tudi njene politične organizacije. Strankarstvo je slabo takrat, kadar postane samo sebi namen, da služi posameznikom ali njih skupinam. V tem oziru imamo v resnici preveč takšnega strankarstva. Ali je pa takó le pri nas? Seveda se ne smemo zadovoljevati s tem, da tudi drugod ni vse v redu glede tega, ker moramo najprej pometati pred svojim pragom. Za nas je pa vendar naloga težja, ko nas je malo in nismo sami svoji; zató bi morali imeti kot narod jasno, dosledno in demokratično politiko.

V Prekmurju si je starejše domače izobraženstvo, ki je bilo v prvi vrsti duhovniškega stanu, pridobilo zaslug za ohranitev slovenske zavesti, a

si prizadevalo, da ostane njegov vpliv na način dela in nadzor nad javnostjo nezmanjšan tudi v izpremenjenih razmerah. Na drugi strani je pa hotelo posebno uradništvo, ki je prihajalo od zunaj in se v glavnem prištevalo k nasprotni skupini, po vladni nameri čez noč vse zenačiti, kakor so delali drugod, pri čemer mu ljudstvo nikoli ni bilo dovolj državi vdano in narodno.¹⁰

Prekmurje je imelo poprej štiri glavna gospodarska in kulturna središča: Dolno Lendavo, Monošter, Mursko Sobotu in Radgono. Posebno Radgono je bila prometno-trgovsko središče za Goričko in Ravensko (zapadni, gorati del in južni, nižinski del Prekmurja); zakaj kljub temu, da je madjarska vlada zavirala, kolikor je mogla, prometne zveze Slovenske krajine, je ta vendar kmečke pridelke v veliki večini izvažala na jug in zahod v sosednjo Štajersko, od koder je v zameno dobivala industrijske izdelke. Poleg Radgone je bilo trgovsko središče tudi Ljutomer, a danes sta to po izgubi Radgone glavno Murska Sobotu in Belinci, medtem ko leži Dolna Lendava na vzhodnem obrobju ter je zvezana po železnici s Čakovcem in Varaždinom.¹¹ Trditev, da »Slovenija gotovo ne kupuje in ne uživa prekmurskih kmečkih pridelkov«, je iz trte izvita. Podobno so trdili Madjari 1921. leta, da Prekmurje nima zvez s Štajersko. Slovenci smo si nasproti temu preskrbeli uradne podatke okrajnih glavarstev v Ljutomeru in Murski Soboti, železnice Ljutomer—Radgono, enako bilance, oziroma zapiske trgovcev od Ljutomera do Radgone, Čakovca in Maribora, iz katerih je bilo razvidno, koliko blaga je bilo kupljenega v Prekmurju ter izvoženega v Slovenijo in Medmurje. Razmejitvena komisija se je osebno

⁶ Primerjaj: Kranjec M., Politična in narodna vzgoja prekmurskih Slovencev. Slovenija, 1935., št. 6.

¹¹ Plešić Sv. v zborniku »Slovenska krajina«, sestavek: Geografski pregled Slovenske krajine, str. 9—10; Baš istotam, sestavek: Narodopisni položaj Slovenske krajine, str. 109 in 111.

Dr. I. Št.:

Samouprave na platnu

II.

Porazdelitev pojmov.

(Dalje)

Kakor nepremišljenost nekakšnega »enfant terrible« se bere vzdihljaj »Jutra«, ko se zgrozi nad resnico, da »nam še

noben politik

ni razodel, kaj razume prav za prav pod širokimi samoupravami, čeprav »udarja beseda o širokih samoupravah že dolgo na uho«. To priznanje velja v prvi vrsti glede izvajanj, ki jih pošiljajo jutranjiki v svet. To je treba že zaradi tega ugotoviti, ker ni pričakovati, da bi isti ljudje kaj podobnega o sebi priznali. Nasprotno, v naslednjih vrstah bomo srečali prav smešne »samodopadljivosti« jutranjega sloga.

Unitaristi ne podčrtujejo samouprav samo s širokim ali celo najširšim prilastkom, temveč napihujejo tudi decentralizacijo z neko dekoncentracijo. Poskušajmo pri njih samih poiskati, kaj si predstavljajo unitaristi pod tema pojmom.

Dne 4. avgusta 1935 so »nacionalni ljudje« tisti, ki jim je v »splošnem metezu težko ohraniti ravnotežje, ki je v današnjih časih (kakšna smola!) bolj kakor kdaj potrebno«. Toda že 7. novembra leta 1935 je unitaristično glasilo »slišalo in videlo tudi v naši ožji domači politiki najrazličnejše avtonomiste, ki so včasih prav po diletantsko balansirali nad opasnimi prepadi« in »ki so prišli čisto v nasprotje z elementi (Oho!) državnopravne (Oho, oho!) vede (Oho, oho, oho!)«, kar pa ni »tako tragično, kakor dejstvo, da so bili po večini (torej le ne vsi!) skregani z zdravo stvar-

prepričala o gospodarskih zvezah Slovenske krajine s Štajersko, ko je zaslišala izvedence iz večjih prekmurskih krajev, ki so izpovedali, kaj vse prodajajo in kupujejo posebno v Ljutomeru, a tudi Ljutomerčani so bili zaslišani in potrdili isto.¹²

Prekmurje je družbeno primer malega posestnika in sezijskega delavca ter je naša najbolj obljubena dežela, kjer so bila velika posestva v lasti madjarskega plemstva, in sicer je imelo 11 veleposestnikov 20.677 ha zemlje. Ker so obsegala ta veleposestva 52.1% obdelovalne zemlje (57.5% je bilo gozda, a 10.4% je pripadalo slabim pašnikom, stavbiščem, potem in močvirjem), je bil učinek agrarne reforme večji kakor drugod, kjer je imelo veliko posestvo glavno gozd. Zató so v Prekmurju dali 765 ha zemlje tudi za kolonizacijske namene: po 5 ha za družine in po enako ha 15 vojnim dobrovoljcem.¹³ Z agrarno reformo se je zmanjšalo število kočarjev, a zvišalo število malih in srednjih kmetov. Kljub temu, da rojstva presega umiranja, je v desetletju od 1921. do 1931. število prebivalstva padlo za 1.441 oseb, ki so se izselile ali za stalno ali začasno kot sezijski delavci, kar se je godilo tudi pred preobratom.

Politični pritisk, ko ni duhovne svobode, in gospodarsko stanje, ki je težko — oboje rodi vzrok za gibanje, ki dobi povabo tudi iz sosednega Medmurja. Pri tem si moramo napraviti jasen račun po geslu: **Jaz gospod, ti gospod**. Za dosego skupnega namena je treba skupnega prizadevanja, toda na osnovi enakopravnosti. Vsako poseganje v območje drugega bi kalilo medsebojno razmerje. **Duh je skupen, a oblike so posebne**, kakor smo ljudje vsi, pa vendar vsak človek s svojim obrazom. Slovenci smo narod s svojim jezikom in ozemljem, kakor smo se bili zgodovinsko razvili v tisočletnem boju s prirodo in človekom, ki gledamo nanju s svojimi očmi. **Prekmurje spada narodno, zató tudi politično v slovensko skupnost**. Edino to je pravica, svoboda in človečnost.

Dr. Dragotin Lončar.

¹² Slavič v zborniku »Slovenska krajina«, sestavek: Prekmurske meje v diplomaciji, str. 99—100.

¹³ Melik, Slovenija, I., 2. zvezek, str. 458—461.

⁶ Slavič n. o. m., str. 57.

⁷ Slavič n. o. m., str. 58—60.

⁸ Slavič, Prekmurje, str. 44—45.

⁹ Slavič, Prekmurje, str. 100—101.

pa podal v zadnjem času dr. Kramer, ko je v senatu izposloval določene »priboljške« k občinskemu zakonu iz leta 1933. Stroške njegove korenitosti nosijo slučajno prav njegovi pripadniki. Kajti dr. Kramer je s temi »priboljški« poskrbel za to, da sme upravna oblast izrekat krivdoreke, ki so pridržani sodiščem, in to celo brez — sodnega postopanja in dokazovanja! Kako je to v soglasju z naukom državnopravne vede glede rešenega vprašanja o ločitvi sodne in upravne oblasti?

Toda vse to bi bilo samo ena stran, samo stran dejanskega nepoznavanja razlike med državno-pravno vedo in med politiko. Druga stran je bolj žalostna, ker ni niti moralno čista. Če prebirate unitaristično žurnaljo, ste čisto gotovo opazili,

kako neizbirčno uporablja za iste nasprotnike izraze avtonomisti, federalisti, separatisti, dokler ne pride takole uradno do komunistov in Janka Puste. Iz kratke zgodovine te države pa vemo, da so edini separatisti prav unitaristi, kajti samo le-ti so našli geslo, da bo Jugoslavija unitaristična, ali pa je — ne bo, in samo unitaristi vpijejo o državi v nevarnosti, če bi se ustreglo nasprotnikovim političnim zahtevam, in izdajajo s tem, da ne pripisujejo tej državi v resnici nobene življenjske sile. In to je tista druga stran: da z denunciranjem nasprotnika kot državi nasprotnega človeka tega nasprotnika umetno in z lažjo in neumnostjo izpodbijajo.

(Dalje prihodnjič)

Jugoslovenstvo brez krinke

V Ljubljani izdajajo nacionalistični jugoslovenski študentje list »Naša misel«. List je zanimiv zaradi tega, ker razodeva pravo jugoslovensko miselnost, tisto, ki se je »Pohod« ne upa v celoti priznati in glede katere je »Jutro« zadnje čase že celo postalo previdno. Ker tako je pač najbolje, da si zavarujejo hrbet na vse strani in da bo zanje dobro, kakor bi se že razvile stvari. In če bi se razvile na slabo, kakor vse bolj kaže, pa se bodo otesili te svoje »Naše misli«: »Lepo vas prosimo, kako more vendar kdo misliti, da smo mi, preudarni državniki in preskušeni voditelji naroda, mogli kdaj samo od daleč resno jemati take že naravnost nenormalne neumnosti!« Pa si bodo umivali roke.

So stvari, ki bi jih človek ne mogel verjeti, če bi jih sam ne bral, ki si jih ne upa podajati samo po vsebini, ker se mu zdi, da bi v njihovo nadpolno abstraktnost nihče ne verjel, pa če bi se še tako trudil, podati jih stvarno. Zato kar navajamo dobesedno iz uvodnega sestavka številke 8 (23.) tega znamenitega lista:

Pravijo, da stoji vsa naša politika v znamenju tako zvanega »hrvaškega vprašanja«. Kakšna pa je njegova vsebina? Pravijo, da v tem: Hrvati mislijo, da je država pod hegemonijo enega dela naroda, ki se edini šteje za državljana prvega reda, medtem ko so vsi ostali državljani drugega reda. Hrvati imajo že dovolj tega državljanstva drugega reda in hočejo sedaj postati državljani prvega reda. Lepo. Kaj pa je potem vsebina »vojvodinskega vprašanja«, ki je našla izraza v tako zvani »vojvodinski fronti«? Pravijo, da je ta: Vojvodinci se čutijo tretirane kot državljani drugega reda, želijo pa biti tretirani kot državljani prvega reda. Aha, sedaj vemo tudi to. A »slovensko vprašanje«, ki so ga sprožili neki naši prijatelji iz zavisti nasproti Hrvatom, kajti kako to, da imajo Hrvati nekaj, česar Slovenci nimajo (čujemo, da se bodo kmalu vršili, verjetno v okviru kakšne »akcije«, manifestacijski shodi pod geslom: »Za naš denar nam mora država dati slovensko vprašanje«) — torej, kaj je s tem slovenskim vprašanjem? Jasno: Slovenci se čutijo kot državljani drugega reda, pa hočejo postati državljani prvega reda. Dobro, a »črnogorsko vprašanje«, »dalmatinsko vprašanje«, a ... itd. Z eno besedo, država je molzna krava, ki mora dajati mleka samo naši pokrajini, druge pa naj si pomagajo, kakor vedo in znajo.

Po ugotovitvah teh jugoslovenskih študentov je torej nastalo slovensko vprašanje zgolj iz nekake

konkurenčne zavisti nasproti Hrvatom in pa, ker imamo državo za molzno kravo (primera iz jugoslovanskega nacionalnega hleva!) in ker zahtevamo, da daje mleka samo naši deželi.

Nič ne de, če kaj takega še nikoli ni noben Slovenec niti rekel niti zahteval. Prava reč, če Slovenci sploh nikoli nismo zahtevali, da bi nam država kaj svojega dala, da smo samo zahtevali, da se mora naš denar rabiti v prvi vrsti za naše slovenske potrebe, pri čemer pa smo bili zmeraj pripravljeni dajati državi, kar ji gre in kar ji bodo tudi drugi dajali. 630 milijonov več dajatev leto za letom, to se zdi tej jugoslovenski mladini seveda popolnoma prav. In popolnoma prav je sploh vse, kar je prišlo trpljenja na nas. Naj spet navajamo:

Odločilno vprašanje »slovenskega naroda« je seveda to, da dobi Ljubljana novo bolnico. Vse drugo ni važno. To, da so velikanske pokrajine sploh brez bolnic, čeprav, recimo, trpe na endemični sifilidi, to ni važno, kaj nas to briga. Kaj nas sploh briga druga stran medalje.

Zahteva po bolnici je torej za to jugoslovensko nacionalno mladino nevažna zadeva, dokler ni dobil zadnji kraj na jugu svojih bolnic. Nič ne de, če imajo že vsi večji kraji na jugu mnogo boljše, novodobnejše, večje bolnice, kakor Ljubljana.

Najboljši šivalni stroji in kolesa

»ADLER«

po izredno nizkih cenah pri trrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vezanju brezplačen!

Iz Masarykovih spominov

(Nadaljevanje)

Lep je bil manifest Poljakom (14. avgusta) in Poljaki sami so ga ginjeni in hvaležni vzeli na znanje; pozneje sem izvedel, da ga je napisal Sazonov. Vendar me je deloma osupnilo, da je bil manifest sicer izdan v carjevem imenu, podpisal ga je pa le Nikolaj Nikolajevič, prav tako, kakor se je avstrijski cesar obračal na Poljake preko svojega generalissima; že to je označevalo pravno neobveznost razglasa. Resnično je sam Sazonov prepovedal Izvolškemu, dajati Poljakom kakršnakoli pojasnila o konsekvencah manifesta. Ni trajalo dolgo in med Poljaki in Rusi je oživela stara sovražnost, in sicer ne le po krivdi Poljakov. Carska Rusija je pri vsakem koraku jasno pokazala, da nima namena, dati Poljakom resnično neodvisnost, pač pa le nekakšno avtonomijo, dokler ni Trepov tega slednjč na glas povedal in je car ponovil za njim. Vojni manifesti Nikolaja Nikolajeviča mi niso bili všeč; bili so napihneni, nejasni, zlasti njegov manifest avstrijsko-ogrskim narodom. Ta manifest je kmalu krožil v raznih prepisih; bil je izdan v devetih jezikih in zlasti se je slovaško besedilo razlikovalo od češkega in drugih po tem, da so bili Slovaki izrečno apostrofirani. Krožil je tudi poseben manifest narodu češkemu, ali ta se mi je zdel potvoren — bodisi od naših ljudi ali pa od policije; v ruskih zbirkah dokumentov in v listih ga nisem našel. Poslanci Dume so v svojih govorih le malo omenjali Slované; zastopnik Poljakov je omenil Slované menda zaradi tega, da bi mu ne bilo treba govoriti o Rusih. Miljukov je omenil boj proti premoči Nemcev nad Evropo in Slovani.

Iz vseh teh uradnih proglašev nisem mogel

dobiti o uradni Rusiji drugega mnenja, kakršnega sem imel o njej na podlagi svojih študij in opazovanj.

Pri nas so zelo vzpodbujajoče učinkovala poročila o Družini v Rusiji in carjevi manifesti našim ljudem; podrobnosti niso bile znane in sploh se ni ruski in evropski položaj kritično presojal. Politični pritisk s strani Avstrije in onemoglost zaradi brezuspešnega stresa rešetk dunajskih ječ sta krepila to nekritično rusofilstvo, ki je pričakovalo rešitve od velike Rusije in si dopovedovalo, da je vsak aktivni odpor odveč (Rus je z nami)...

Primer, kako je bil ruski tisk nejasen v slovanskih zadevah, nudi »Ruskoje Slovo«, ki ga je bilo takrat mogoče dobiti, s citatom kijevskega »Čehoslovana« z dne 20. septembra 1914. »Ruskoje Slovo« namreč komentira razglas Nikolaja Nikolajeviča avstrijskim narodom takole: »Bliza se velika ura. Razni plemenski narodi Avstro-Ogrske so poklicani k novemu življenju. Bosna in Hercegovina, Dalmacija in Hrvaška se združijo s Srbijo, Sedmograška (Transilvanija) in južna Bukovina z Rumunijo, Istra in južna Tirolska z Italijo; zapletenejšje je vprašanje o usodi Čehov, Slovencev, Madžarov in avstrijskih Nemcev. Zoper nemško Avstrijo v njenih narodopisnih mejah se ne da ugovarjati, toda ne more se dopustiti, da bi se nemški kraji priključili Nemčiji; kajti na tak način bi Nemčija močnejša izšla iz vojne. Neodvisna Avstrija mora deliti Nemčijo od bližnjega Vzhoda. Ustvaritvi neodvisne češke države je na poti vprašanje o izhodu Čelov na morje, vprašanje, ki se ne da rešiti v etnografskih ali historičnih mejah češke narodnosti. Ogri dobe samostojnost in popravljena bo usodna napaka iz leta 1849. Pri tem pa morajo tvoriti njih meje meje madžarskih krajev.« Ni mi treba osvetlje-

Nič ne de, če so se te zidale ponajveč z našim denarjem. Prava reč, če bi se bilo z denarjem,

moglo postaviti tam doli še nešteto drugih bolnic, gotovo še čez potrebo. Vse to jugoslovenske nacionalne mladine ne moti. Slovenija plačuj in rešuj južne kraje »endemične sifilide«. Naši bolniki pa naj leže po dva, po trije v eni postelji, naj se okužujejo, naj umirajo. In slej ko prej naj težko bolne zdravniki zavračajo, neozdravljene postavljajo na cesto. Kajti vse to za te jugoslovence »ni važno«. Morebiti bi sicer postalo važno, če bi morali sami kdaj ležati bolni kje brez pomoči. A gotovo so to sinovi jugoslovenskih staršev, ki jih take skrbi ne tlačijo; kajti jugoslovenski starši lahko pošiljajo svoje otroke v zdravilišča. 99% slovenskih staršev tega ne more!

Da je pri nas brezposelnost hujša, ko na jugu, da pri nas brezposelnost ne pada, kljub temu, da je je največ, da pa pada na jugu, da morajo naši ljudje na tisti jug, za katerega jugoslovenci tako skrbijo, da mora potemtakem tam doli biti le precej boljše preskrbljeno za delo in jelo, ko pri nas, to naših jugoslovenov ne briga. Če le morejo malo udariti po Slovenceh in jih pokazati kot grde sebičnejše. Samozadovoljno česnajo:

Kaj nas sploh briga druga stran medalje. Briga nas samo ena stran, tista, na kateri se vidi, da je dravska banovina od leta 1918. dobila najmanj novih železnic; druga stran medalje pa, ona, na kateri se vidi, da cela zetska banovina, ves Sandžak in sploh celi veliki teritoriji na jugu in jugovzhodu države sploh nimajo niti kilometra poštnice proge, — ta stran nas seveda ne briga, država mora skrbeti prvenstveno za nas.

Spet samo opozarjamo na neumno zavijanje, kakor da bi zahtevali, da mora država skrbeti prvenstveno za nas, kakor da bi v resnici ne zahtevali samo, da naj država samo ne jemlje prvenstveno od nas!

No, sedaj pa pravi »Naša misel« kar naravnost, kako pravilno je bilo tisto centralistično početje, ki je nam samo jemalo in nič dajalo in kako bi ga bilo treba ustanoviti vsaj še za kakih tisoč let:

Govori se, da je treba južne kraje povzdigniti na naš nivo, ne pa da pademo mi na njihov. Krasna fraza. Krasna prazna fraza. Ta fraza mi ničesar ne pove, in strašno sem radoveden, kako to izvršiti. Po mojem skromnem mišljenju se da to izvršiti samo na ta način, da bomo sedaj tem »zaostalim krajem« poklonili prvenstveno skrb, da jih dvignemo tako, da dosežejo naš nivo. Potem, ko bo dosežen ta nivo, je treba iti skupaj naprej. Noben drug način ni možen. Če favoriziramo kraje z »visokim nivojem«, se bo razlika med temi in kraji z »nizkim nivojem« povečala do take mere, da se bo nivelizacija mogla doseči samo tako, da bo ta »visoki nivo« primoran žrtvovati toliko, kolikor si sedaj niti v sanjah ne more predstavljati.

Nasledek iz tega jugoslovanskega zahtevka se krije z znamenito likvidacijo slovenstva Narodne Odbrane in pomeni: pogin slovenstva. Že na sebi, tudi v primeru, da bi jugoslovenci mislili stvarno, kajti sleherno zastajanje pomeni po socioloških zakonih propadanje, razvoj narodov ne pozna nobenega počivanja in čakanja, kakor ga tudi ne pozna razvoj nobenega organizma. Zakon zgodovine kliče samo: ali hodi naprej, ali pa pogini.

To je pa tisto, kar jugoslovenci glede nas hočejo!

vati članka ruskega lista — skop je in nejasen, zlasti kar se tiče usode našega naroda in Avstrije: zakaj bi bila naši državni neodvisnosti na poti nemožnost »izhoda na morje«? Vprašanja Slovaške se komentar izrečno ne dotika; slovensko vprašanje je ločeno od jugoslovanskega in se na ta način seveda komplicira; poljsko vprašanje se v tej zvezi sploh ne omenja. Jasnejši je srbski in rumunski program.

Moje kritično stališče do Rusije je bilo gotovo upravičeno in edino pravilno, ali zdaj je bilo, kakor sem že omenil, prepozno. Rusijo javno kritizirati in spravljati naše rusofilstvo na pravo mero. Tudi bi ljudje, zlasti v vojnem razburjenju, moje kritike ne razumeli. Mnogi je niso razumeli že pred vojno. Večina ljudi ne pojmi, kaj je menil Neruda z zavestno ljubeznijo. V tem primeru, to lahko mirno rečem, nisem ljubil Rusije, t. j. ruskega naroda in ljudstva nič manj kakor naši rusofili, toda ljubezen ne more in ne sme uspraviti razuma. V vojni in revoluciji je še celo potrebno ohraniti hladno, jasno glavo; le s fantazijo in navdušenjem, s čustvi in instinktom se ne vojskuje in revolucionira — gotovo se ne uspe samo s tem. Sledil sem Havličkovim stopinjam, ki nam je prvi pokazal Rusijo, kakršna v resnici je, in se nisem dal od nikogar in ničesar od tega pota odvrniti. Zavedal sem se, kdaj, do katere mere in kako se tudi demokratični politik — da, ravno ta — more in sme ravnati po večini in celo po mnenju vseh. Rusija in zlasti uradna Rusija — in ta je odločala o vojni — je imela svoj posebni slovanski program: v težnji po Carigradu, v tej, že od davnih dob religiozno okrepljeni in naravnost posvečeni težnji je trčila na odpor Avstrije, ki je v službi Rima in pangermanske ideje tudi silila na Balkan. Mali balkanski narodi so bili Avstriji in prav tako Rusiji sredstvo, da dosežeta svoj namen.

Ker je pa to in tak jugoslovenski namen, zato ne bomo preveč časa trčili z dokazovanjem nizke umske ravni, ki je zaplodela to modrost. Kajti navsezadnje bi pomenila, da je sploh vsako prizadevanje človeštva, doseči omiko kulturnejših narodov, brez uspeha in navsezadnje tudi brez zmisla. Kajti brž ko niso vsi narodi — pred vsem seveda finančno — centralizirani v eni prestolici, ki bi jim predpisovala »tempo« (stoj, ti, tam spredaj, da te tista klada zadaj dohitil!), bi se prvič temu zadnjemu prav nič ne mudilo, ker bi vedel, da mu prvi ne more uiti, prvemu bi pa v ždenju ohlapnilo telo, da bi ne bilo za nobeno rabo več. Visoka kulturna raven Skandinavcev, Čehov in drugih bi po tej jugoslovenski logiki sploh ne bila mogoča, ker bi bili morali vendar capljati recimo za Grki in Italijani. Kajti kje je bilo še kaj vidnejše kulture pri prvih pred dva tisoč leti! Ali pa so se morebiti lahi v svojem razvoju samo zato obotavljali, da so jih mogli oni dohiteti? Seveda, saj »noben drug način ni možen«.

Res, samo ena beseda je resnična v tej miselni kolobociji, tista namreč o »skromnem mišljenju«.

S celo zadevo smo se zato malo dalje pobavili, ker nam je dokaz naravnost strašno pomanjkljive umske vzgoje. Vsaka stvar se da po nekakšnem še razlagati, celo jugoslovenstvo. Ali za razlaganje je vendar treba nekih **razlogov**. Razlog pa je uspeh motrečega, razkrajajočega in spet povzamejočega razuma, ki seveda ravna in sklepa na osnovi poznanja stvari in splošno veljavnih zakonov zdrave pameti. In kar je pri tem še bolj obupno: umski očetje te mladine molče spričo vseh teh nezmyslov, ker jim gre pač to v priklad glede na njihove politične načrte in naklepe.

Zato pa je tembolj dolžnost vseh, ki jim je mar našega naroda, njegovih kulturnih vrednot in njegove stvarne in npravnstvene bodočnosti, da se zavedo: taki ljudje nimajo danes, a še manj v prihodnje ničesar iskati med nami. Naj gredo kamorkoli dvigati »nivo«.

Samo ne pod našim, slovenskim imenom. Zaradi jugoslovenstva nekaterih je že tako prišel po nedolžnem ves naš narod ponekod na slab glas.

Jugoslovenska ravna pot

»Pohod« ima skrbi za »narod«. »Narod« namreč »trpi pomanjkanje«. Zakaj? Ker se vrti od 1918. leta dalje v začaranem krogu strank. In ker bi »Pohod« hotel seveda »narodu« pomagati, zato vprašuje. Vprašuje, če ni človeka, ki bi znal odpreti »narodu« pogled čez meje tega začaranega kroga, ko pa vendar za jugoslovena ni drugega vprašanja, kakor vprašanje kruha in boj zoper korupcioniste.

Seveda ima »Pohod« tudi to pot, kakor vselej, takoj odgovor pri roki. Skromno pokaže nase in pravi:

In vendar pelje pot iz tega začaranega kroga. Ozka trnjeva steza pelje, steza ravna kot ravnino, steza in pot jugoslovenskega nacionalista.

Mi smo že dokajkrat pokazali na zunanjo in notranjo povezanost korupcionizma in centralističnega jugoslovenstva. Nikoli ni bilo enega brez drugega, močnejši ko je bil eden, bolj se je razčeperil drugi. Sicer pa drugače niti ni moglo biti. Kajti ves čas, od l. 1918 dalje, je imelo centrali-

V religioznem pogledu sta trčili druga ob drugo katoliška avstrijska dinastija in pravoslavna ruska: Avstrija in Rusija sta tekmovali za vpliv in oblast v Srbiji, Rumuniji in Bolgariji. Te zemlje so bile sosede obeh tekmecev in so jima bile tudi po historičnem razvoju najbližje, in zato je v prvi šlo zanje.

Zaradi političnih in religioznih nasprotij sta Avstrija in Rusija že davno postali rivala tudi na severu — v Galiciji in na Poljskem. To je bil za oficielno Rusijo pravi slovanski program, le da je bilo slovanstvo na drugem mestu, podrejeno pravadnim političnim in kulturno cerkvenim načrtom.

Slovanstvo v narodnem in širšem smislu — v vseslovanskem smislu — so v Rusiji pojmovali le nekateri slavisti, zgodovinarji in del intelligence; in še ti v znatni meri s tega ruskega, religiozno pogojenega zrelščja. Zaradi tega so bili za Ruse oziri na Čeha, na Hrvate in Slovence manj živi, manj akutni. Rusko ljudstvo je nekaj malega vedelo le o pravoslavni bratstvu na Balkanu.

Radikalni del ruske intelligence, zlasti socialistični, ki je bil proti vladi, je bil proti oficielnemu ruskemu nacionalizmu in slovanstvu in zaradi tega tudi našim narodnim težnjam ni bil naklonjen. Vse to smo potem v Rusiji za vojne sami izkusili in doživeli.

Takšna je bila in je ruska resničnost. Pri nas je bila ta resničnost malo znana, večina naših rusofilov se je zadovoljevala z nejasnimi nazori o Rusiji; Rusija je bila zanje velika in mogočna, in ker smo proti Avstriji in Nemčiji nujno potrebovali tuje pomoči, naj bi nas rešila velika bratovska Rusija. Razumljiva psihologija in politika; že Kollár je povedal, zakaj se je ideja o slovanski vzajemnosti porodila v mali Slovaški.

(Dalje prihodnjici)

stično jugoslovenstvo vso oblast v rokah. Če je kdaj korupcija za hip popustila, če ji je javnost tu pa tam pogledala na nečedne prste, tedaj je bila to skoraj zmeraj zasluga **poštenih** strank, ki aiso bile ne centralistične ne jugoslovenske. Le da na žalost te poštene stranke niso imele nikoli oblasti v rokah. Zmeraj so **dejansko** vladale stranke, ki so bile za centralizem in jugoslovenstvo. Pregarjati torej korupcijo z jugoslovenstvom, to je nekako isto, kakorregarjati hudiča z belcebubom.

Ali imenitna je vseeno ta nacionalna logika. Ovca kali volku vodo. Tisti, ki ni imel oblasti, ki torej niti ni mogel, če bi bil hotel, tisti naj bo kriv. Nedolžen pa naj bo tisti, ki je imel ves čas oblast v svojih rokah in ki je vodo tako skalil, da se je v njenem blatu lahko skrila njegova lastna nesnaga.

† Inž. Milan Šuklje

V četrtek 11. svečana je bil pokopan v Ljubljani inž. Milan Šuklje, ki je umrl na Golniku na Gorenjskem. Inž. Šuklje je bil generalni tajnik Zveze industrijcev v Ljubljani. Bil je eden izmed najbolj vidnih zastopnikov industrije v Sloveniji in je branil odločno koristi slovenske industrije, kadar je bila priložnost za to. Bil je sin slovenskega politika Frana Šukljeta. Dosegel je samo starost 55 let. Politično ni deloval kot njegov oče, čutil pa je po slovensko in je svoj čas bil tudi naš sodelavec. Naj mirno spi v slovenski zemlji!

Jugoslovenarjenje med osebjem slovenskega narodnega gledališča

V Ljubljani imajo udje slovenskega »Narodnega gledališča« odsek »Združenja gledaliških igralcev«, ki je njih stanovska organizacija. Slovensko »Narodno gledališče« je ena izmed vrhovnih slovenskih kulturnih ustanov in ker je torej slovenska ustanova, pa še povrh tega, ki ima namen slovenska kulturna stremjenja uveljavljati med množicami, je dolžnost tudi vseh tistih, ki sodelujejo pri slovenskem »Narodnem gledališču«, da skrbijo, da slovenstvo v njih krogu ni nikjer in nikoli zastopljeno. Če bi ljudje, ki so okoli slovenskega »Narodnega gledališča«, ne skrbeli za to, bi si sami izpodkopavali tla pod nogami, ker če »Narodno gledališče« v Ljubljani ne bi imelo slovenskega značaja, bi sploh ne bilo potrebno in ne bi imelo pomena. Osebe slovenskega »Narodnega gledališča« bi posebno v današnjih časih morale po svojih močeh skrbeti za to, da bi tudi v družabnem življenju prišel slovenski izraz kar najbolj do veljave in da ne bi bil zastopljen; saj ima gledališče zraven umetnostnih ciljev tudi še družabne namene. Kdor bi v okviru slovenskega »Narodnega gledališča« uganjal kakšno jugoslovenarjenje, bi delal zoper ta zavod sam. Slovensko »Narodno gledališče« pa povrh ni samo stvar gledališkega osebja, ampak vsi Slovencev, vsega slovenskega naroda tu in tudi v zamejstvu.

Ljubljansko »Združenje gledaliških igralcev« je priredilo letošnji pustni torek v nekem ljubljanskem hotelu »Bohemi večer«. Ta večer je bil jugoslovensko pobarvan. Izmed treh pevk dve pevki nista peli v slovenskem jeziku in tudi en pevec ne, pa tudi en dramatičen prizor je bil igran v jugoslovensčini! Izmed občinstva so se parkrat oglasili klici, naj pojo in igrajo v slovenskem jeziku! Jugoslovenskemu petju, ki je bilo po večini še slabo podano, so prav malo ploskali, pevka, ki je pa pela po slovensko, je dosegla za svojo pravo umetnost resnično priznanje. Treba je, da tisti udje slovenskega »Narodnega gledališča«, ki še vedo, kaj more koristiti slovenskemu gledališču in njim samim, odločno nastopijo in pomedejo jugoslovenarstvo iz svoje družbe. Upamo, da bo to kmalu in korenito napravljeno. Najvišji slovenski kulturni zavodi, ki jih vzdržujejo Slovenci, morajo biti pri glavi in pri udih slovenski in kulturni.

Beseda o »Slovenski besedi«

Od poznavalca ljubljanskega občinskega gospodarstva v znamenju narodnega »edinstva« smo prejeli pri-
čujoči dopis.

In zgodilo se je... »Slovenska beseda« je zagledala luč sveta. Kaj vse še bomo Slovenci doživeli? Jasno pa je spričo tega dejstva, da nas čaka še mnogo, mnogo. Morda dobimo povrnjene še tiste težke milijone, ki so nam bili namenjeni, oziroma ki so bili naši — slovenski. Gg. okrog »Slovenske besede« so nam postali namreč čudovito naklonjeni, vendar pa se pri vsem tem starega centralizma niso mogli otresti, le da so besedico centralizem zamenjali s »celotno državno gospodarstvo«. Torej jedro je ostalo isto, le zunanja oblika se je izpremenila! Tedaj tudi »gospodje« svojega stališča niso izpremenili. Menda jih res še vedno ne moti to, da so spravili s svojim centralizmom Slovenijo skoraj na beraško palico.

Kaj še čitamo v novem listu »gospodov«:

V enem samem pogledu pa moremo le pritrditi »Pohodu«: ravna je jugoslovenska nacionalna pot, res ravna kot ravnino.

In zlasti mi Slovenci jo poznamo, tisto ravno pot: prav naravnost, nobenega ovinka ne napravi in še s plotom je ograjena, da bi se ne zgubila njena ravnost.

Poznamo jo: 650 milijonov na leto je nam nprtil nacionalni centralizem več dajatev ko drugim, in naravnost, ko po ravnilu, so morali iti

Ali ste poravnali naročnino?

»...slišijo se hrvaški, slišijo srbski glasovi«, le slovenskih »gospodje« ne slišijo. Mi mnogi pa vemo, da se tudi slovenska beseda sliši že dolgo, dolgo časa. Torej »gospodje« so le priznali, da je oni niso slišali (kdo dvomi, da je niso hoteli?!), ne slišijo je niti še danes in pod zastavo centralizacije je tudi nikdar ne bodo slišali.

V istem listu predlagajo »gospodje«: »Dovolj je obljub — dejanja naj govore!« Enako zatrjujejo tudi mi njim, tudi mi njihovih obljub ne potrebujemo več! Dovolj smo jim nudili prilike, da bi nam vsaj eno od premnogih izpolnili. Kako so jo? Dejanja že govore!

Dalje nas zagotavljajo »gospodje« v svojem novem listu pod naslovom »Domači pomenki«, oziroma »Korupcija«, da so pripravljeni nositi vso odgovornost za svoje delo in da bodo, kadar bo čas in dana mogočnost, dali odgovor za vsako besedo. Z ozirom na to njihovo pripravljenost jih zagotavljamo, da ni več daleč čas (meni se zdi, da je že tu), ko bodo imeli dovolj prilike, da zagovarjajo svoja dejanja. Bojimo se le, da se »gospodom« to ne bo posrečilo, ker dejanja sama že preveč očitno govore. Njih zagovor bodo morebiti upoštevali tisti, ki se prav tako bojujejo pod zastavo centralizma in pa tisti, ki še kolebajo med »za« in »proti« centralizmu. Mi vsi pa, ki nas je centralistična politika tako bridko razočarala, ne potrebujemo prav nikakršnega zagovora, pač pa vnovič poudarjamo, da se bomo vedno in z vsemi silami borili **proti centralizmu**. Borili pa se bomo za to, da dobi Slovenija tisto, kar ji gre ne samo po številu njenega prebivalstva, ampak tudi po njeni davčni moči in življenjski ravni. Borili se bomo za to, da popravimo očitno sramoto Slovencev in Slovenije (izpopolnitev univerze, kem. institut, bolnice itd.). Zasluge za te stvari zastopnikom centralistične politike vsekakor ne smemo, pa jim tudi ne bomo pozabili odrekati!

Dalje ugotavljajo »gospodje«, da ima mestna občina ljubljanska od svojih cvetočih podjetij ogromno dohodkov — 12 milijonov, ki so pa vendarle dajatve v drugi obliki! Čudovita ugotovitev — 12 milijonov — čudovita številka, toda še čudovitejši paradoks, če pomislimo, da so bila ta podjetja prav tako cvetoča tudi takrat, ko so jih upravljali »gospodje«, ki danes to ugotavljajo, pa jim tudi ti »ogromni« milijonski dohodki niso mogli pomagati, da bi mestna občina ljubljanska ne bila prišla v brezupno stanje, v katerem so jo našli njihovi nasledniki. Menda nam po vsem tem, kar je in kar se dnevno ugotavlja, »gospodje« vendar ne mislijo še zatrjevati, da je bilo sploh celotno vodstvo mestne občinske uprave pod njihovo upravo cvetoče? Da je naravnost bujno cvetela korupcija, o tem imamo danes dokazov dovolj. Znano nam je tudi, da ni bil več daleč čas, ko bi bili lahko »gospodje«, kljub cvetočim dohodkom in kljub svojemu »vestnemu« vodstvu prodali mestno občino ljubljansko na javni dražbi.

Ne, po tolikih **dejanjih** so zgolj lepe besede, pa naj bodo opravljene v še tako čedne prilastke, le premalo.

Južni Slovani in jugoslovenarstvo

Mi smo takoj od vsega začetka natančno ločili med južnimi Slovani, Jugoslovani in jugosloveni. Prvi pojem označuje narodopisno skupnost, drugi državno-pravno pripadnost, tretji pa vse tiste, ki bi hoteli izbrisati slovensko in hrvaško narodno samostojnost in samobitnost in ju izenačiti oziroma stopiti v velikosrbstvo. Besedo jugosloven so rabili samo, da uspanjijo slovensko in hrvaško čuječnost, ki bi se bila nad pravim imenom že takoj prvega dne zelo vidno zbudila. Bistva stvari seveda ime ne more spremeniti, in danes ga menda ni med Slovenci človeka, ki bi ne poznal jugoslovenov in njihovih »bratovskih« namenov. Nameni, ki se zgoščujejo v geslu »Narodne Odbrane«, da je treba slovenščino »likvidirati tiho in postopno«.

Jugoslovenom ta natančna in dosledna ločitev seveda ni šla v priklad. Saj jim je mešala račune, enake tistim, ki je na njih vodila politično knjigovodstvo Madžarska. Tudi ta je ločila med madžarstvom in ogrstvom. Kajti pred svetom le ni

mogla utajiti dejstva, da je celo madžarska statistika nastela v »nacionalno edinstvenem« Magyarsorazgu nemadžarov za slabo polovico. Pa so slepomislali. Na zunaj so govorili samo o Ogrski (Ungarn, Hungaria). V madžarskih uradih, zakonih, solah pa je bila beseda samo o Madžarih, kajti posebne besede za Ogrsko madžarsčina nima. In ker je bil v madžarsčini vsak državljani Ogrske Madžar, je bil seveda v tem jeziku prav tako tudi vsak ogrski državljani madžarske narodnosti. Na tej nepošteni besedni igri je slonela vsa madžarska imperialistična in raznarodovalna politika, in še danes bi skušali na njej zidati svoj revizionizem mirovnih pogodb.

Jugoslovenskim stapljačem je morala priti taka besedna igra prav. Nestrpni, vsiljivi in nasilni so povzeli nauk svojih mongolskih mojstrov: vsi južni Slovani so jugoslovenci. Zato so zmeraj radi podvomili z narekovaji nad »južnimi Slovani«, če je kdo o njih kaj povedal.

Toda pred dejstvi le niso mogli mižati. Pisali so sicer o Bolgarih, ki da so tudi jugoslovenci. A med resnico in jugoslovenstvom je zijal prevelik prepad. Bolgarom niso mogli vsiliti belgrajškega centralizma. In Bolgar, ki bi mu kak jugosloven povedal, da je treba »tiho in postopno likvidirati« bolgarsčino, bi k večjemu razmišljeval, v kateri stopnji bolnega uma se nahaja tak likvidator.

Abotnost takega jugoslovenarstva je segla zadnje čase celo do »Pohodovih« glav. Brez narekovajev govori v zadnjem svojem listu o južnih Slovanih. Seveda, takoj nato popravlja ... »ki še niso jugoslovenci«.

Iz tega lista bi sklepal človek dvoje, prvič da prištevajo »Pohod« vse Slovence in Hrvate med jugoslovence, drugič pa, da upa, da stopijo še Bolgari v bratovščino, ki bi jih potem začela »tiho in postopno« likvidirati, začeni najprej seveda s centralizacijo financ.

Zmota je kajpada precej huda, 90% Slovencev in 99% Hrvatov noče imeti z jugoslovenstvom pravnobnih stikov več. O Bolgarih pa je sploh škoda govoriti. Kajti pri tem srečnem narodu nima jugoslovenski centralizem nobene, pa še prav nobene besede. In je sploh nikoli ne bo imel!

Južno slovanstvo, to je namreč tisto dejstvo, ki bo likvidiralo miselnost sebičnega, nasilnega, korupcijskega, protijudskega in zato nedemokratskega jugoslovenstva. V tem cilju je njegova moč in poročstvo njegove bodočnosti. V tem cilju je tudi neizogibni polom jugoslovenstva.

Kajti mostov ni med njima!

Pogoji za slovansko kulturno vzajemnost

V Belgradu so te dni osnovali društvo »Slovenska misao« (Slovenska misel). Za namen si je postavilo pospeševati kulturno sodelovanje slovanskih narodov. Svojo dejavnost misli raztegniti na vso državo.

Misel sama na sebi je gotovo vse hvale vredna. Slovanski narodi so si po jeziku tako blizu, da bi že to dejstvo samo moralo pobujati kar najtesnejše kulturne stike. In če kdo, mi Slovenci smo — poleg Čehov — gotovo tisti slovanski narod, ki se je za tako kulturno sodelovanje v vsej svoji zgodovini najbolj resno in stvarno trudil.

Toda na nekaj moramo opozoriti pri tej stvari. Ne smemo upati in računati, da bo tako kulturno sodelovanje rodilo kdove kakšen sad, dokler bodo politične razmere med slovanskimi narodi po pra-

vici vzbujale razočaranje in zagrenjenost. V tem je bila že od vsega začetka tragika te lepe zamisli. Svoje dni je carska Rusija zatirala Poljake, in vsakdo ve, da je prav to politično zatiranje Ruse in Poljake tako odtujilo, da so eni ko drugi navsezadnje raje iskali tudi kulturnih stikov in zvez celo s tujimi narodi, s takimi, glede katerih ni moglo nikoli biti dvoma, da Slovane sovražijo. Mislimo, da nam k temu ni treba naštevati niti dejstev niti imen. Danes zatirajo Poljaki v enaki meri, če ne še bolj, Ukrajince in Beloruse. Upamo, da bo zadnji odbojnik »Slovanske misli« razumel, da pri teh razmerah o kakem vzajemnem kulturnem delu med temi tremi slovanskimi narodi ne more biti besede.

Kajti spet in spet je treba razločno povedati vsem, ki mislijo pošteno in nočejo slepomisliti po jugoslovenskem zgledu: ne more biti kulturnega sodelovanja, dokler niso medsebojne gospodarske in politične razmere urejene pravično in sporazumno, to se pravi tako, da so znosne za sleherni slovanski narod, ne pa zgolj za enega izmed njih.

Naj torej to društvo pred vsem razmišlja o pogojih in podstavah svojih namenov. Potem bo pa takoj videlo, kod drži pot do njihovega uresničenja. Centralizem v kakršnikoli obliki in njegov nosilec, jugoslovenski nacionalizem, sta neprehodni oviri za vsako stvarno kulturno sodelovanje. Naj se loti zategadelj z nami vred dela, da to oviro poderemo.

Če pa mu ni resno za stvar, če misli samo deklamirati votle besede, potem si ne moremo misliti drugega, ko da je v dejanski službi belgrajškega jugoslovenskega centralizma. Če vede in hote ali nevede in nehote — o tem danes sredi boja ne utegnemo premišljevali.

Mali zapiski

Prepovedane knjige.

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo širiti sledeče knjige:

1. »Govor dr. Ivana Andresa, branitelja u ke-restinačkom procesu«.
2. »Italija pruža ruku«.
3. žepni koledar »Soča« za 1937.

Vse te knjige so izšle v Zagrebu.

Puškin, Slovenci in Belgrad.

Za pustni torek se je namaškral tudi Belgrad ter se med drugim grdo posmehtil tudi Slovenem. Izprva je prijavil za nacionalno uro svojega radia predavanje k stoletnici smrti pesnika svetovne slave. Zgodilo pa se je, da je to stoletnico, ki jo je sicer praznoval ves ostali kulturni svet, zanemaril, namesto nje pa vrnil proslavo rojstva čigar prava obletnica bo šele čez dobrih osem mesecev. In glejte, radio Ljubljana, tako nam Belgrad, ne vem po čigavi krivdi, vedno naglašajo naše krajevno ime, je bil pri tem tako potegnjjen, da je prenašal predavanje, ki je hotelo Slovincem povedati, kar morajo,

Rus

Naša vseučiliška mizerija.

Dne 4. t. m. je nastal požar v kabinetu vseučiliškega profesorja Kavčiča na tehnični fakulteti. Poleg stvarne škode je uničil menda tudi mnogo znanstvenih zapiskov in osnutkov. Da je požar sploh mogel nastati in da je povrh naredil še tako veliko škodo, je vzrok ta, ker so prostori samo za silo, nezadostni in prenatrpani.

Naša vseučiliška mizerija vpije že ves čas, kar obstoji vseučilišče, vsak hip beremo skrbno in stvarno sestavljene spomenice, govore, proteste, prošnje, a vse ostaja brez najmanjšega uspeha in nasledka. Če kaj, je vprašanje našega vseučilišča in učeče se mladine tisto, v katerem je škodljivost jugoslovenskega nacionalnega centralizma vidna in predstavljena tako rekoč v zgoščenih obliki. In vsi ti obupni napor, da bi prepričali z razlogi in dejstvi, vsi ti brezkoristni poskusi, doseči pravice za slovenstvo in njegovo kulturo, so kakor bob ob steno.

Zato nam pa je in bodi prav ta naša vseučiliška stiska stalen opomin na tiste, ki ogražajo našo bit, in stalna pobuda za zahtevo po popolni samoupravi.

Duhovniški fašisti.

Kakor poroča »Istra«, so začeli v Primorju pošiljati na mesta slovenskih duhovnikov fašistične kaplane, ki kar v uniformi uče ljudi katekizma. Sicer pa tako delajo dosledno laški škofje,

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z O. Z. KONGRESNI TRG

Priporoča

Ivana Cankarja zbrane spise

20 zvezkov z uvodi in opombami iz Cankarja

Ti spisi niso samo naš najboljši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelč, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine

Sava Radič-Mirt:

Črtomirjeva vrnitev

Načrt za filmsko tragedijo v treh dejanjih. — Dalje.
(Vse pravice pridržane)

Bogomila (trepetaje): A kje je ostal Črtomir, zapuščen ženini moje pratetke?

Starec Svetogoj (si pokrije obraz in zaihti): Srce mi hoče počiti. (Vstane.) Črtomir je tukaj med vami! Jaz sem Črtomir, a Svetogoj je moje meniško ime, Svetogoj je duhovni tovariš telesnega Črtomirja.

Bogomila (prihiti in ga objame): Pozdravljam te, premili starček, iz globine svoje duše, iz globine tega groba te pozdravljam, moj dobri prastrček. Kakor da bi te že bila davno slutila in pričakovala. Zdaj pa dovoli, da prisede k tebi tvoja nečakinja kot vedoželjna, vprašujoča šeherezada. (Sede poleg njega na tla in mu položi roko na koleno.) Kajti dolga je bila tvoja pot življenja in malo jih je Bog izvolil, da bi živeli do konca in spoznali resnico.

Starec Svetogoj: Samo tebe je Bog izvolil, Bogomila, da ostaneš večno mlada, a mene je obsodil na starost in smrt.

Kocelj: A čuj, prečastni oče, kako da je bila tvoja mati kristjana? Ali niste živeli poganski Slovenci v sovraštvu s krščanstvom?

Starec Svetogoj: To laž so raznesli samo Franki. Dosti kristjanov je živelo med Slovenci, po mestih, gradovih in vaseh, še starih kristjanov iz rimskih časov, potem pa mnogo arijanskih kristjanov, langobardskih in furlanskih beguncev. Mi,

slovenski gospodarji, se nismo spotikali ob njih veri in duhovščini, a oni so spoštovali našo svobodo in našo ljubezen do stare pravde, našo narodno nošo in govorico, naše narodne praznike in običaje, pesmi in pravljice. Tudi moja mati je bila arijanska kristjana in živela v presrečnem zakonu z mojim očetom. Otroke nas je vzgajala v krščanskem duhu in še drugi poganski otroci so prihajali z nami molit. Neopaženo je prodiralo krščanstvo v poganstvo. Mati mi je postala navdušena in požrtvovalna Slovenka in še danes mi zvane v ušesih lepe narodne pesmi, ki me jih je naučila že v zorni mladosti.

Bogomila: Striček, stare slovenske narodne pesmi?

Starec Svetogoj: Le potrpljenje, zlato dete, vse po vrsti jih tudi tebe naučim in potem zapojeva skupno, n. pr. tisto:

Kot zvezd, kot listja, trave
otrok je majke Slave,
le mati Slavija ima
največ bogastva in sveta.

Moj oče pa me je najrajši poslušal, ko sem se deček postavil predenj kot junak in zapel:

V obrambi kakor skala stoj
in smrti, sinko, se ne boj,
saj seme le je tvoja kri,
iz nje svoboda vzhaja in zori.

In včasih smo se dečki zbrali pod Ajdovskim gradcem in ponosno se je razlegala naša bojna pesem:

Slave sin, nikdar ne kloni,
čuvajo te milijoni
zvestih bratov in sestra
kakor sonce vrh neba!
Slave sin, nikdar ne kloni,
stvar najvarnejša sveta,
čuvajo te milijoni
bratov, sester in zvezda.

A to prijateljsko sožitje med Slovenci in kristjani je prenehalo, ko so Franki zavojevali Bavarsko in Karantanijo. Začeli so uvajati frankovsko metodo vzgoje in pokristjanjevanja, metodo nasilja in laži. Duhovščino so ščuvali proti nam, da sovražimo krščanstvo in se zavratno borimo za nesmisel malikov, ki so se mu smejali že negodni otroci. Vsi smo bili prepričani, da je le krščanski Bog edini in pravi Bog, da je Bog čisti duh, Bog ljubezni in resnice. A kako so Franki izmaličili in popačili to lepo vero bratovstva in ljubezni, vero duha in resnice! S politično zlorabo vere in duhovščine so zatirali našo svobodo in staro pravdo, plenili naša posestva in hiše. Prišlo je do notranjega, domačega prepira in ustanovitve narodne in frankovske stranke. Moj oče je bil voditelj narodne stranke in prvoborec v uporih za svobodo in staro pravdo. Začeli so se divji in krvavi strankarski boji, za katerimi se je skrivala samo vladohlepnost in grabežljivost delomrznih frankovskih grofov. Vse drugo vam je znano in doživljate še sami.

(Dalje prihodnjič)

Urednik in izdajatelj: Tone Klemenčič v Ljubljani